

Konkurences padome

Konkurences padomes atbalsts zaudējumu apzināšanā, novērtēšanā un aprēķināšanā

Konkurences padomes (KP) atbalsts publiskajiem pasūtītājiem

Konkurences likuma (KL) 6. panta pirmās daļas 9.¹ punkts

KP sniedz atbalstu publiskajiem pasūtītājiem konkurences tiesību pārkāpuma dēļ radīto zaudējumu apzināšanā, novērtēšanā un aprēķināšanā.

KL 6. panta pirmā prim daļa

KP šā panta pirmās daļas 9.¹ punktā minēto uzdevumu veic neatkarīgi un atsevišķi no citiem uzdevumiem, izmantojot tikai publiskā pasūtītāja sniegto informāciju. Atzinumiem, konsultācijām, aprēķiniem un citiem šā uzdevuma izpildes gaitā sniegtajiem dokumentiem ir ieteikuma raksturs.

Stājās spēkā 26.12.2024.

ATBALSTS PUBLISKAJIEM PASŪTĪTĀJIEM (PP)

MĒRKIS:

- ģenerālā prevencija (atturēt tirgus dalībniekus no līdzīgu pārkāpumu pieļaušanas nākotnē),
- individuālā prevencija (atbilstoši sodīt par pieļauto konkurences tiesību pārkāpumu),
- konkurences tiesību pārkāpuma gadījumā pilnīga zaudējuma atlīdzības saņemšana, it sevišķi tajos gadījumos, kad no konkurences tiesību pārkāpuma ir cietusi valsts vai pašvaldības institūcija vai kapitālsabiedrība, kā rezultātā konkurences tiesību pārkāpējs saņēmis pilnvērtīgu sodu, ne tikai naudas sodu par konkurences tiesību pārkāpumu,
- Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma mērķus,
- visbeidzot privātais pasūtītājs, redzot, ka šādas zaudējumu prasību lietas tiek ierosinātas un apmierinātas, arī sāktu realizēt savas tiesības uz zaudējumu atlīdzību.

IETVARŠ:

- PP - valsts un pašvaldības iestādes un to kapitālsabiedrības.
- Netiek ietekmēta KP neatkarība un neitralitāte, pildot KP pamatfunkcijas.
- Sniedzot atzinumu, KP izmanto tikai un vienīgi PP sniegtu informāciju, ko tas ir tiesīgs iegūt atbilstoši KL un CPL kā cietušais.

SADARBĪBAS IETVARS

SADARBĪBAS SPECIFIKA:

- Atzini, konsultācijas tiek sniegtas no eksperta puses - tos nesniedz KP kā publiska iestāde.
- KP, saglabājot pārraudzību, ir svarīgi, ka ir vienota noteikta kārtība, kādā strādā eksperts.

KOPĪGI VISIEM PP:

- datubāzes papildināšana KP mājaslapā,
- informēšana par jauninājumiem metodolģiskos materiālos un jaunumiem tiesu praksē,
- problēmas un risinājumi, kas ir aktuāli un par kuriem ir vērtīgi zināt visiem PP

SADARBĪBA AR PUBLISKAJEM PASŪTĪTĀJIEM

INDIVIDUĀLI:

- konsultatīvs atbalsts normatīvā regulējuma un tiesu prakses skaidrošanai;
- procesuāli un saturiski kvalitatīva un objektīva atzinuma sniegšana;
- eksperta gala atzinums un konsultācijas par zaudējumu novērtēšanu un aprēķināšanu - saziņa par papildu nepieciešamo informāciju aprēķina veikšanai, par paredzamo iesnieguma izskatīšanas termiņu (izskatīšanas pagarināšanu) u.c..

INDIVIDUĀLĀ SADARBĪBA NEIETVER:

tiešu juridisku palīdzību - pirmstiesas pretenziju, prasības pieteikumu, lūgumu tiesai u.c. sagatavošanu, tehnisku un juridisku prasītāju pierādījumu noformēšanu.

KP EKSPERTA ATZINUMA GATAVOŠANAS VISPĀRĪGIE PRINCIPI:

1. atzinums un citi dokumenti tiek sagatavoti un sniegti tikai PP, PP realizējot savas tiesības (pienākumus) civilprocesuālā kārtībā;
2. atzinumam un citiem eksperta sagatavotiem dokumenti ir ieteikuma raksturs;
3. eksperts balstās tikai uz PP sniegtu informāciju;
4. eksperts var izmantot pieejamo KP lēmuma publisko versiju un citu vispārpieejamu informāciju.

SAZIŅA STARP KP UN PP:

Iesniegumu iesniegšana un eksperta atzinuma sniegšana – izmantojot e-adresi;

Konsultācijas ar KP - mutiska saziņa, oficiāla saziņa caur e-pastu, klātienes tikšanās.

IESPĒJAMĀS PAMATA PRASĪBAS PP IESNIEGUMAM

SATUR INFORMĀCIJU PAR:

- Iestādi, tās pārstāvi u.c. kontaktinformāciju
- par pārkāpumu, kas ir KP lēmumā un attiecas uz PP kā cietušo
- Konkrēto iepirkumu

(dokumentācija u.c.)

- Cita informācija, ja tā ir PP rīcībā

(tirgus izpētes, sarakste ar pārkāpēju, vai citām personām u.c.)

Pirms iesnieguma iesniegšanas **ir iespēja konsultēties** par katru no šiem jautājumiem.

Lietots **termins «iesniegums»**, bet ne iesnieguma likuma vai Administratīvā procesa likuma izpratnē.

- **Ar zaudējumu atlīdzību prasību saistītie jautājumi**

Tiesas piekritība zaudējumu atlīdzības prasībā konkurences tiesību pārkāpumu

Lietas par zaudējumu atlīdzināšanu par konkurences tiesību pārkāpumiem izskata prasības kārtībā Ekonomisko lietu tiesa, kā to nosaka CPL 24. panta pirmās prim daļas 10. punkts un 250.⁶⁵ pirmā daļa un KL

Zaudējumu atlīdzībai jāizriet no kāda viena konkurences tiesību pārkāpuma, proti,

- **aizliegtās vienošanās (KL 11.p.)**
- **dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana (KL 13.-p.)**

Saskaņā ar CPL 24. panta otro prim daļu apelācijas kārtībā pārsūdzētu Ekonomisko lietu tiesas nolēmu Savukārt saskaņā ar CPL 24. panta trešo daļu otrās instances tiesas spriedumu lietas dalībnieki var pārsūdzēt Augstākā tiesa.

Konkurences tiesību pārkāpuma konstatēšana

Senāts savos spriedumos (09.01.2008. sprieduma SKC-21/2008, BTA, 7. punkts un 03.07.2009. sprieduma SKA-196/2009, 14. punkts) ir norādījis, ka zaudējumu prasības apmierināšanai, ir nepieciešams konstatēt darbību vai bezdarbību, kas nodarījusi zaudējumus, nepieciešams izdarīt secinājumus un pamatot zaudējumu apmēru, kā arī norādīt uz cēloņsakarību starp nodarītajiem zaudējumiem un darbību, kas tos radījusi.

Arī EST spriedumos (28.03.2019. sprieduma C-637/17, Cogeco Communications, 40. punkts, un 05.06.2014. sprieduma C-557/12, Kone and Others, 22. punkts) ir nostiprināts, ka, lai persona varētu saņemt tai nodarītos zaudējumus, tai ir nepieciešams pierādīt konkurences tiesību pārkāpumu, zaudējumu rašanos un cēloņsakarību starp pirmajiem diviem.

Pastāv divi varianti

1. Pats PP ceļ prasību tiesā par pārkāpuma konstatēšanu un zaudējuma piedziņu KL 20. panta pirmā daļa .
2. KP pieņem lēmumu par pārkāpuma konstatēšanu un naudas soda uzlikšanu KL 8. panta pirmās daļas 3. punktu.

KP lēmums

Publiskajam pasūtītājam ir jānovērtē vairāki aspekti, vai KP lēmums ir attiecināms uz konkrēto iepirkumu:

- KP lēmums ir ieguvis galīgo spēku un kļuvis neapstrīdams;
- KP lēmuma publiskā versija satur norādes un pierādījumu izvērtējumu (piem., saraksti) attiecībā uz konkrēto iepirkumu.

[Informācija atrodama KP mājaslapā](#)

Iespējamo prasību celšana valsts un sabiedrības interesēs

Meklēt

KP lēmums Lēmuma pieņemšanas datums

Datums, kad KP lēmums stājies spēkā un kļuvis nepārsūdzams

Pārkāpuma periods Konkurences pārkāpuma būtība

Lietas dalībnieki Publiskie iepirkumi (identifikācijas nr.)

KP lēmums	Lēmuma pieņemšanas datums	Datums, kad KP lēmums stājies spēkā un kļuvis nepārsūdzams	Pārkāpuma periods	Konkurences pārkāpuma būtība	Lietas dalībnieki	Publiskie iepirkumi (identifikācijas nr.)
Nr. 6	4/26/2024	03.06.2024.	No 07.07.2017. līdz 27.03.2018. No 26.03.2021. līdz 20.06.2022	KL 11. panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpums. Saldus pilsētas un Saldus novada dzīvokļu īpašnieku biedrību organizētajos iepirkumos par energoefektivitātes paaugstināšanu daudzdzīvokļu dzīvojamās mājās.	SIA "Aksīte", reģ.Nr. 48503013266 SIA "GATE L", reģ.Nr. 48503012472	DME projekta Nr. DME 00000 DME projekta Nr. DME 00000 DME projekta Nr. DME 00000 DME projekta Nr. DME 00009 DME projekta Nr. DME 00005
Nr. 35	12/21/2023	25.01.2024.	No 20.04.2011. līdz 16.05.2022.	Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. panta 1. punktā noteiktā aizlieguma pārkāpums.	Biedrības "Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs", reģ. nr. 40008024153	

Bet ne visos gadījumos KP lēmums var saturēt tiešus pierādījumus un to aprakstu par konkrēto iepirkumu.

Tādejādi nepieciešams izvērtēt vai izpildās **šādi kritēriji**:

- pārkāpums ir tajā pašā preces un ģeogrāfiskā tirgū, kur pasūtītājs veica iepirkumu;
- pārkāpums aptver to pašu laika periodu, kad tika rīkots iepirkums;
- pārkāpēji piedalījās (un kāds no tiem uzvarēja) arī konkrētajā iepirkumā.

Senātā ir nostiprinājusies atziņa, ka KP nebūtu noteikti jāveic izmeklēšana par katra konkrētā iepirkuma norisi: fakti ir būtiski tiktāl, lai saprastu, vai reāli pastāvēja fakts par starpzīmolu konkurences spiedienu iepirkumos (Senāta 23.09.2021. spriedums lietā Nr. SKA-138/2021).

Arī Ekonomisko lietu tiesa, izskatot prasību (29.12.2023. spriedums lietā Nr. C-0152-23), norādīja, ka Līgums (pirkuma līgums) tika noslēgts periodā, kurā KP konstatēja pārkāpumu. Atbildētājas līdzdalība kartelī ir pierādīta. KP konstatēja saskaņotu rīcību Baltijas jaunu Volkswagen automašīnu dīleru starpā attiecībā uz dalību iepirkumos. KP par katra konkrētā iepirkuma norisi nebija jāveic izmeklēšana, tajā skaitā arī par atsevišķu mazlietotas automašīnas pārdošanas gadījumu, jo aizliegtas vienošanās veidoja pret konkurenci vērstu vienotu nolīgumu, un tās ietilpa vispārējā plānā, kam bijis vienots mērķis – tirgus sadale un apmainīšanās ar informāciju par dalības noteikumiem iepirkumos.

Atbildētājs

Ar Direktīvas 11. pantu un Latvijā ar KL 21. panta ceturto daļu (no 01.11.2017.) ir nostiprināts, ka pārkāpēji par konkurences tiesību pārkāpumiem turpmāk ir solidāri atbildīgi par zaudējumiem, kas radušies kopīgi izdarīta konkurences tiesību pārkāpuma dēļ, izņemot šā panta piektajā un septītajā daļā minētos gadījumus.

Tādejādi Cietušajam ir tiesības prasīt faktiskos zaudējumus, kā arī atrauto peļņu un procentus:

- no jebkura solidāri atbildīga pārkāpēja (KL 21.p. 4.d.)
- no solidāri atbildīga mātesuzņēmuma vai meitasuzņēmuma, ja abi veido vienu ekonomisku vienību (EST 06.10.2021. spriedums C-882/19, Sumal, 67. punkts.)
- pārmaksas pārvešanas gadījumā, ja cietušais ir netiešais pircējs (KL 21.¹ p.)

TOSTARP zaudējumus, kas rodas lietussarga efekta (*umbrella effect*) dēļ, (C-557/12)

ja pircējs ir iegādājies preci no uzņēmuma, kas nav bijis konkurences tiesību pārkāpuma dalībnieks, bet kurš konkrētajā tirgū ir paaugstinājis cenas konkurences tiesību pārkāpuma klātesamības dēļ.

Cietušais

Persona, kura cietusi zaudējumus konkurences tiesību pārkāpuma dēļ, ir tiesīga prasīt un saņemt no pārkāpēja zaudējumu atlīdzību, tai skaitā atrauto peļņu un procentus no dienas, kad zaudējumi radušies, līdz dienai, kad samaksāta zaudējumu atlīdzība, lai nodrošinātu tādu stāvokli, kāds personai būtu bijis, ja konkurences tiesību pārkāpums nebūtu izdarīts (KL 21. panta pirmā daļa, Direktīvas 3. pants).

Jebkura persona neatkarīgi no tā, vai zaudējumus ir cietusi sabiedrība ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrība, komandītsabiedrība, pilsabiedrība, individuālais komersants, bezpeļņas organizācija, dzīvokļu īpašnieku kopums, valsts tiešās pārvaldes iestāde, pašvaldība vai tās iestāde, valsts dibināta augstskola, autonoma valsts iestāde, valsts akciju sabiedrība, valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību, neatkarīga profesionāla apvienība, politiskā partija, reliģiskā organizācija, patērētājs vai jebkura cita juridiska persona vai persona bez šāda statusa – visi var atprasīt atbilstošu atlīdzinājumu par tiem nodarītajiem zaudējumiem. Turklāt šī persona var būt gan tieši cietusi no konkurences tiesību pārkāpuma, gan cietusi netieši (EST 28.03.2019. spriedums C-637/17, Cogeco Communications, 37.–41. punkts).

Zaudējums

Direktīvas 3. pants un KL 21. panta pirmā daļa dod jēdziena “zaudējumi” saturu - atrautā peļņa un procenti no dienas, kad zaudējumi radušies, līdz dienai, kad samaksāta zaudējumu atlīdzība, lai nodrošinātu tādu stāvokli, kāds personai būtu bijis, ja konkurences tiesību pārkāpums nebūtu izdarīts. Konkrētāk, ar jēdzienu “zaudējumi” konkurences tiesībās ir saprotami:

- 1.faktiskie zaudējumi - jebkuru personai piederošo aktīvu samazināšanās (jebkuri izdevumi, izmaksas, maksājumi un citi tieši vai netieši mantiski pametumi, kuri radušies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ un kuri citādi nebūtu cēlušies)
2. atrautā peļņa - to aktīvu, kas būtu palielinājušies bez konkurences tiesību pārkāpuma, nepalielināšanās (jebkurš neiegūtais labums, kurš citādi būtu ticis iegūts,
3. procentiem saprotama atlīdzība par kapitāla lietošanas atvēlējumu.

Kartelja vienošanās pārmaksas prezumpcija 10% (atspēkojama), ko paredz KL 21.p.3.d.

Ekonomisko lietu tiesas 29.12.2023. spriedums Lietā Nr. C-0152-23, 5. punkts, Ekonomisko lietu tiesas 24.08.2023. spriedums Lietā Nr. C-0080-23, 5.3. punkts - - Meta pētījumi liecina, ka karteli vispār var neradīt kaitējumu un, ja tomēr rada, pārmaksas var būt diapazonā no 1 % līdz 70 %. Tiesa norāda, ka prasītājas prasītā summa ir mazāka nekā pētījumos konstatētais vidējais uzcenojums, līdz ar to, kaut arī KL 21. panta trešā daļa tās pašreizējā redakcijā šajā lietā nav piemērojama, tajā noteiktā 10 % prezumpcija var kalpot salīdzinājumam gadījumos, kad pārkāpums izdarīts pirms attiecīgās normas spēkā stāšanās.

Iespējamās tiesību normas, uz kurām pamatojama zaudējuma prasība atkarībā no konkurences tiesību pārkāpuma izdarīšanas

Līdz 31.12.2001.	No 01.01.2002. līdz 15.04.2008.	No 16.04.2008. līdz 31.10.2017.	no 01.11.2017.
CL 1779. pants, 1772. pants, 1759. panta 1. punkts	KL 21. panta pirmā daļa, CL 1772. pants, 1759. panta 1.punkts	KL 21. panta pirmā daļa, CL 1722. pants	KL 21. panta pirmā daļa

Tiesai ir tiesības lemt pēc sava ieskata, ja zaudējumu apmēru ir pārmērīgi grūti vai praktiski neiespējami precīzi noteikt (KL 21.p. 1.d.).

Šāds izņēmums paredzēts gadījumiem, kad prasītājs ir izdarījis visu saprātīgi iespējamo, lai pierādītu viņam nodarīto zaudējumu apmēru, tomēr precīzu zaudējumu apmēru ir neiespējami vai pārmērīgi grūti noteikt, tādēļ viņš ir lūdzis tiesu noteikt zaudējumu atlīdzības apmēru pēc tiesas ieskata (Senāta 28.12.2022. spriedums Lietā Nr. C29548817, SKC-46/2022 13.3. punkts).

No tiesu prakses - *Meta pētījumi liecina, ka karteli vispār var neradīt kaitējumu un, ja tomēr rada, pārmaksas var būt diapazonā no 1 % līdz 70 %. Tiesa norāda, ka prasītājas prasītā summa ir mazāka nekā pētījumos konstatētais vidējais uzcenojums, līdz ar to, kaut arī KL 21. panta trešā daļa tās pašreizējā redakcijā šajā lietā nav piemērojama, tajā noteiktā 10 % prezumpcija var kalpot salīdzinājumam gadījumos, kad pārkāpums izdarīts pirms attiecīgās normas spēkā stāšanās* (Ekonomisko lietu tiesas 29.12.2023. spriedums Lietā Nr. C-0152-23).

Noilgums un tā tecējums

Noilgumu un tā tecējumu zaudējumu atlīdzības prasībām, kas saistītas ar konkurences tiesību pārkāpumu, regulē KL regulē 21.⁴ pants.

Noilguma termiņu zaudējumu atlīdzināšanas prasības celšanai sāk skaitīt ar to dienu, kad konkurences tiesību pārkāpums ir beidzies un prasītājs zina, vai bija pamats uzskatīt, ka viņš zina:

- 1) par pārkāpēja rīcību un to, ka pārkāpums ir konkurences tiesību pārkāpums,
- 2) ka konkurences tiesību pārkāpuma dēļ viņam ir nodarīti zaudējumi,
- 3) pārkāpēja identitāti.

Tādējādi noilguma termiņš prasībām par zaudējumu atlīdzību sāk tecēt tikai tad, kad vienlaicīgi (kumulatīvi) iestājušies visi trīs kritēriji. Visi šie kritēriji visbiežāk būs izpildīti ar brīdi, kad KP lēmums par pārkāpuma konstatēšanu (tiesiskā pienākuma, naudas soda uzlikšanu) ir publicēts oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis".

Noilguma tecējums tiek apturēts uz laiku, kamēr konkurences iestāde izvērtē konkurences tiesību pārkāpumu, uz kuru attiecas zaudējumu atlīdzināšanas prasība. Noilguma tecējuma apturēšana beidzas gadu pēc tam, kad lēmums par pārkāpumu ir stājies spēkā un kļuvis nepārsūdzams.

Pierādījumu izprasīšana no KP

Ierobežojumi pierādījumu izprasīšanai ar tiesas starpniecību:

- nedrīkst izprasīt no konkurences iestādes iecietības liecības, izlīguma iesniegumus (CPL 250.⁶⁷ p.);
- ierobežojumi izprasīt no konkurences iestādes tikai pēc lietas izpētes noslēgšanas (21.⁵ p. 1.d.);
- primāri pierādījumi izprasāmi no lietas dalībniekiem un citām personām, pēc tam no konkurences iestādes (CPL 250.⁶⁷ p. 2.d.),
- izprasot no KP, saņemams KP atzinums par pieļaujamību, samērību un ietekmi uz konkurences tiesību piemērošanu (KL 21.⁵ p. 2.d., CPL 250.⁶⁶ p. 7.d. un 250.⁶⁷ p. 3.d.).

Šajā kontekstā, kā to arī uzsver Augstākā tiesa, tieši tiesa, kas izskata pamatlietu (konkrēto civillietu) vienīgā ir tajā situācijā, kas var patiesi novērtēt un samērot visas nepieciešamās intereses, jo vienīgā redz visu lietas kontekstu un katra pierādījuma un informācijas nozīmi, zinot to, kādi apstākļi pamatlietā ir nozīmīgi (AT 30.01.2024. lēmums SKA-312/2024, Rīgas nami, 8.–9., 12., 14. punkts, EST 12.01.2023. sprieduma C-57/21, RegioJet, 56.–59. punkts). No minētā izriet, ka jebkādi nepieciešamie papildu pierādījumi ir izprasāmi ar tiesas palīdzību tieši konkrētās civillietas par zaudējumu atlīdzināšanu pēc konkurences tiesību pārkāpuma izskatīšanas procesā civiltiesā.